

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXIII

İSÂ'NİN REF'İ*

Prof. Mahmûd ŞELTUT

Çev.: Doç. Dr. E. Ruhi FIĞLALI

//515//

Yüce Ezher Üniversitesi Rektörlüğüne, Orta Doğu Orduları Genel Kumandanlığından Sayın Abdulkerim Han tarafından şu sorular yöneltmiştir: Kur'an-ı Kerim ve tertemiz Sünete göre İsâ, diri mi, yoksa ölü müdür? İsâ'nın diri olduğunu inkâr eden bir müslüman hakkındaki hüküm nedir? Aynı şekilde onun ikinci defa dünyaya dönmesi farzolunduğu takdirde, ona inanmayan biri hakkındaki hüküm nedir?

Bu sorular, büyük bilginler topluluğundan olan saygıdeğer büyük Profesör Mahmûd Şeltût'a havale edilmiş ve o da şu cevabı vermiştir:

* * *

Kur'an-ı Kerim, İsâ'nın kavmi arasındaki son günlerini üç sûrede anlatır:

1. Âl-i İmrân Sûresinin 52-56. âyetlerinde şöyle buyrulur:

(52. İsâ onların inkârlarını hissedince "Allah uğrunda yardımcıları kimlerdir?" dedi Havârilere şöyle dediler: "Biz Allah'ın yardımcılarıyız, Allah'a inandık, İslâm olduğumuza şahid ol!" 53. "Rabbimiz! İndirdiğine inandık Peygambere uyduk; bizi şahid olanlarla beraber yaz." 54. Fakat hile yaptılar, Allah da onları cezalandırdı. Allah, hile yapanların cezâsını en iyi verendir. 55-56. Allah demişti ki: "Ey İsâ! Ben seni vefat ettireceğim ve seni Kendime yükselteceğim, inkâr edenlerden seni tertemiz ayıracağım; sana uyanları, Kıyâmet Günü'ne kadar, inkâr edenlerin üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz Banadır. Ayrılığa düştüğünüz hususlarda aranızda hükmedeceğim...").

2. Nisâ Sûresinin 157-158. âyetlerinde Yüce Allah şöyle buyurmaktadır.

* er-Risâle, Cilt: 10, Nu.: 462, ss.515-517.

(Bu, bir de: “Meryem oğlu İsâ Mesih’i-Allah’ın elçisi- öldürdük” demelerinden ötürüdür. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar, fakat onlara öyle göründü. Ayrıliğa düştükleri şeyde doğrusu şüphededirler, bu husus-taki bilgileri ancak sanıya uymaktan ibarettir. Kesin olarak onu öldür-mediler, bilâkis Allah onu Kendi katına yükseltti. Allah Güçlüdür, Ha-kim’dır.).

3. Yüce Allah, Mâide Sûresinin 116-117. âyetlerinde şöyle buyurur:

(Allah, “Ey Meryem oğlu İsâ! Sen mi insanlara ‘Beni ve annemi Al-lah’tan başka iki tanrı olarak benimseyin’ dedin?” demişti de, “Hâşâ, hak olmayan sözü söylemek bana yaraşmaz; eğer söylemişsem, şüphesiz Sen onu bilirsin, ben Senin içinde olanı bilmem; doğrusu görülmeyeni bilen ancak Sensin” demişti, “Ben onlara sâdece ‘Rabbim ve Rabbiniz olan Allah’a kulluk edin’ diye bana emrettiğini söyledim. Aralarında bulunduğum müddetçe onlar hakkında şâhiddim, beni öldürdüğünde onları Sen gözlüyordun, Sen herşeye şâhidsin.”).

İsâ’nın kavmi içindeki son durumu hakkında Kur’an-ı Kerim’deki âyetler bunlardan ibarettir.

Son âyet (Mâide, 117), bize, İsâ’nın kendi kavminin, dünyada ona ve annesine ibâdet etmeleriyle ilgili uhrevî bir durumu hatırlatmaktadır. Cevap olarak İsâ (A.S.)’nın diliyle onlara Allah’ın “Rabbim ve Rabbiniz olan Allaha kulluk edin” emrinden başka bir şey söylemediği; ayrıca kendisinin, aralarında bulunduğu süre zarfında onlar hakkında şâhid olduğu ve fakat “Allah’ın onu öldürdüğü” andan sonra, onların yapacakları şeyleri bilmediği belirtilmektedir.

“Teveffâ”nın anlamı: (Teveffâ) kelimesi Kur’an’da ölüm anlamın-da o kadar çok kullanılmıştır ki, bu anlam, bu kelimenin en başta gelen meşhur anlamı olmuştur ve bu kelime, ancak başka bir anlamı doğuracak açık bir işaret bulunması halinde farklı bir anlamda kullanılmıştır. “De ki: Size vekil kılınan ölüm meleği canınızı alacak...” (Secde: XXXI, 11) “Melekler, kendilerine yazık edenlerin canını aldıkları zaman...” (Nisâ IV, 97) “Melekler, inkâr edenlerin canlarını alırken bir görsey-din...” (Enfâl VIII, 50), “... Flçilerimiz onun canını alırlar...” (En’âm: VI, 61) “... Kiminiz öldürülür...” (Hacc: XXII, 5), “... Onları ölüm alıp götürünceye kadar...” (Nisâ: IV, 15), “... Benim canımı müs-lüman olarak al ve beni iyilere kat.’ (Yûsuf: XII, 101).

Âyet-i kerîmedeki (Mâide, 117) “*teveffeyteni*” kelimesinin başlıca anlamı, herkesin bildiği ve Arapça konuşanların gerek söz olarak gerek konuşmaları sırasında anladıkları “ölüm”dür. Bu sebepten bu âyette, İsâ'nın kavmi arasındaki son âmi hakkında başka birşey bulunmasaydı bile, bu durumda burada İsâ ölmemiştir, hayattadır demek, doğru olmazdı.

“Vefat” kelimesi, burada, İsâ semâda canlıdır ve oradan âhir zamanda inecektir görüşünü savunan bazıların iddia ettikleri gibi, onun semâdan inişinden sonraki ölümünü kastetmektedir görüşüne, hiç mi hiç yer yoktur; çünkü bu âyet, âhir zamanda olacak başka bir topluluğa değil, doğrudan doğruya İsâ'nın kendi kavmi ile olan münasebetlerine işaret etmektedir. Kaldı ki, ittifakla kabul edildiğine göre, âhir zamandaki kavim, İsâ'nın değil, Muhammed'in ümmetidir.

Nisâ Sûresindeki “... **bilâkis Allah onu Kendi katına yükseltti...**” âyetine gelince.. bu âyet, bir kısım müfessirler değil, aksine büyük çoğunluğu (cumhur) tarafından “semâya kaldırılma” şeklinde tefsir edilmiştir. Onlar diyorlar ki: Allah onun benzerini bir başkasına verdi ve onu cesedi ile birlikte semâya kaldırdı. Şimdi o, orada canlıdır ve oradan âhir zamanda inecektir. Sonra domuzu öldürecek ve haçı kıracaktır.

Bu konuda şöyle bir esas ileri sürüyorlar:

//516//

1. İlk olarak İsâ'nın Deccal'dan sonra ineceğini bildiren rivâyetlere dayanıyorlar. Fakat bu rivâyetler, gerek sözleri gerek anlamları bakımından birbirlerine öylesine zıt ve birbirinden öylesine ayrıdır ki, aralarında bir birliği gerçekleştirmek mümkün değildir. Nitekim hadis bilginleri de, bu durumun böyle olduğunu bildirmişlerdir. Üstelik bunlar, Ehl-i Kitâb'dan müslüman olmuş Vehb b. Munebbih ve Ka'bu'l-Ahbâr'dan gelen rivâyetlerdir ve bu şahısların hadis ilmindeki yerleri, hadis tenkidcileri (*ulemâu'l-cerh ve't-ta'dîl*) tarafından iyi bilinmektedir.

2. İkinci olarak, Ebû Hureyre'den rivâyet edilen İsâ'nın nüzülü ile ilgili bir hadîse dayanıyorlar. Bu hadîsin sahîh olduğu isbatlansa bile, o, âhâd bir hadîstir. Oysa âlimlerin icmâma göre âhâd hadîsler ne itikâdi konular için bir temel teşkil eder, ne de gayba ait konular için bunlara dayanılabilir.

3. Üçüncü olarak Mi'râc hadîsine dayanırlar. Bu hadîste, Hz. Muhammed (s.a.s.) semâya çıktığı ve semânın kapıları onun için arka arka-

ya açılıp oralardan girmeye başladığı zaman, o, ikinci semâda İsâ (a.s.) ve yeğeni Yahyâ'yı görür. Bu delilin zayıflığını da ortaya koymak, bizim için yeterli olacaktır; çünkü hadîs şârihlerinden pek çoğu Mi'râc hadîsini ve Hz.Muhammed (s.a.s.)'in diğer nebîlerle bu görüşmesini, cismânî değil ruhî bir anlamda almışlardır (Kırş.: *Fethu'l-Bârî, Zâdu'l-Mesîr*, v.b.).

Şurası oldukça gariptir ki, onlar, bu âyetteki "ref" kelimesini, Mi'râc hadîsiyle açıklayıp İsâ'nın ref'inin semâya cesediyle olduğu deliline dayanıyorlar. Hz.Peygamber'in İsâ ile karşılaşmasını, "aksine Allah onu Kendi katına yükseltti" âyetinin ışığında cismânî olarak ele alanlar da var. Böylece bu kimseler, bu hadîsi açıklarken, bu âyeti bu hadîsten anladıkları şekle bir delil olarak kullanıyorlar; aynı şekilde bu âyeti tefsir ederken de, bu hadîsi, bu âyetten anladıkları mânâya bir delil olarak gösteriyorlar.

"Ben seni vefat ettireceğim ve Kendime yükselteceğim" (Âl-i İmrân, 55) ve "bilakis Allah onu Kendi katına yükseltti" (Nisâ, 158) âyetlerine gelince. . buradaki ikinci âyet, birincide vaad edilen şeyin ihbarını ve gerçekleşmesini bildirir. Bu vaad, İsâ'nın vefatı, ref'î (yükseltilmesi) ve kendisini inkâr edenlerden temizleme idi. Bu ikinci âyet, yalnızca İsâ'nın Allah'a yükseltmesini belirtip vefatı ve inkârcılardan temizlenmesinden söz etmemiş olsa bile, ilk âyette belirtilen hususlar göz önüne alınarak iki âyet arasında bir uzlaşmaya gidilmesi gerekir.

Bu sebepten âyetin anlamı, Allah'ın İsâ'yı vefat ettirdiği ve Kendi katına yücelttiği ve onu inkâr edenlerden temizlediği şeklindedir.

Âlûsî, "seni vefat ettireceğim" âyetini birçok şekilde açıklamıştır. Bunlardan en önde geleni şöyledir: "Seni ecceline yetireceğim ve seni normal bir şekilde vefat ettirip seni öldürecek olanların sana musallat olmalarına imkân tanımayacağım. Bu da onun düşmanlarından korunduğuna (masuniyet) ve düşmanlarının kötü davranışlarından uzaklaştırıldığına bir kinayedir; çünkü böylece onun Allah tarafından ecceline yetirilmesi ve tabii bir ölümlle ölmesi gerekli olmaktadır."

Şurası açıktır ki, ölümden sonra olan ref' (yükseltme), cesedin yükseltilmesi değil, derece bakımından yükseltilmedir. Özellikle bu hükmün hemen arkasından, Allah'ın "inkâr edenlerden seni tertemiz ayıracağım" (Âl-i İmrân, 56) âyeti gelmektedir. Bu da, meselenin mânevî bir şeref ve yüceltme işi olduğunu gösterir.

Ref' kelimesi Kur'an'da bu anlamda birçok yerde geçmektedir: "Allah'ın yüceltilmesine izin verdiği evlerde..." (Nûr: XXIV, 36), "... Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz..." (Yûsuf: XII, 76), "Senin şânını yükseltmedik mi?" (İnşirah: XCIV, 4), "Onu yüce bir yere yükselttik..." (Meryem: XIX, 57), "... Allah, içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin..." (Mucâdele: LVIII, 11), v.b.

Öyle ise "seni Kendi katına yükselteceğim" ve "bilakis Allah onu Kendi katına yükseltti" ifadeleri, bir kimseye, "falan kimse Yüce Rabbine kavuştu", "Allah bizimledir" ve "muktedir kral ile beraber" denildiğinde neler anlaşılıyorsa, aynı şeyleri ifade eden sözlerdir ve bütün bu ifadelerden "sığınma, koruma ve O'nun himayesine girme"den başka birşey anlaşılmaz. O halde "ona" (*ileyhi*) kelimesinden nasıl oluyor da "sem â" (gökyüzü) kelimesi anlaşılıyor? Allah bilir ya bu, apaçık olan Kur'anî ifadeye bir zulümdür. Böyle bir zorlama ise, yalnızca doğruluktan uzak hikâyeler ve rivâyetlere inançtan, onların belli zayıflıklarını konuşmaktan ileri gelmektedir.

Ayrıca İsâ, yalnızca bir elçi idi ve ondan önceki elçiler gelip geçmişlerdi. İsâ'nın kavmi ona karşı düşmanlık edince, o da diğer nebî ve resul gibi, Allah'a sığındı ve O da onu Gücü ve Hikmeti ile kurtardı ve düşmanlarının hilelerini boşa çıkardı. Bu durum şu âyette de açıklanmıştır: "İsâ onların inkârlarını hissedince: 'Allah uğrunda yardımcıları kimlerdir?' dedi..." (Â-i İmrân, 52). Bu âyette Allah Kendi oyununun onların hile ve oyunlarından daha kuvvetli olduğunu açıklamaktadır, ki buna göre, onların İsâ'nın hayatı için kurdukları tuzaklar, Allah'ın onu koruma ve temize çıkarma oyunu karşısında hiçbir işe yaramamıştır; çünkü Allah: "Ey İsâ! Ben seni vefat ettireceğim ve seni Kendime yükselteceğim, inkâr edenlerden seni tertemiz ayıracağım" (Â-i İmrân, 55) buyurmuştur. Böylece Allah İsâ'ya, onu, onların hilelerinden kurtaracağını ve onların oyunlarının sonuçsuz kalacağını; öldürülmeksizin ve asılmaksızın tabii ölümle ölene kadar eceline yetireceğini, sonra da onu Kendi katına yükselteceğini müjdelemektedir.

Kur'an'ın anlaşılması için hakem tâyin edilmemesi gereken bu gibi rivâyetlerden zihnini temiz tutan ve Allah'ın, düşmanları tarafından hücumu uğrayan peygamberlerini koruma hususunda uyguladığı âdetini bilen bir okuyucunun, İsâ'nın kavmi içindeki son günleri ile ilgili âyetlerden anlayacağı mâna, ancak bunlardır. //517// Bu durumda, İsâ'nın onların

ellerinden çekilip alınışının ve cesedi ile semâya yükseltilmesinin nasıl çok ince bir oyun olduğunu ve düşmanlarının karşı koymalarına imkân bulunmayan ve beşerin güç yetiremeyeceği birşey olmasına rağmen, bu duruma, nasıl onların oyunlarından daha üstün ve iyi bir oyun denilebileceğini bir türlü idrak edemiyorum. Gerçekte bir oyun (mekr), ancak kendi tarzının gerektirdiği bir oyunla karşı karşıya getirildiği takdirde bir oyun olarak gerçekleşebilir. Buna benzer bir durum, Hz. Muhammed (s.a.s.) hakkında buyurulmuştur: “İnkâr edenler, seni bir yere kapamak veya öldürmek, ya da sürmek için düzen kuruyorlardı. Onlar düzen kurarken, Allah da düzenlerini bozuyordu. Allah düzen yapanların en iyisidir” (En-fâl: VIII, 30).

Bu konudaki sonuç şudur:

1. İsâ'nın cesedi ile semâya yükseltildiğine ve orada şu ana kadar hayatta olduğuna ve âhir zamanda oradan dünyaya ineceğine dair, inanışın varlığı hususunda, ne Kur'an-ı Kerim'de ne de Resûlullah'ın hadislerinde kalbin tatmin olmasını sağlayacak inandırıcı birşey vardır.

2. İsâ'nın durumu hakkında gelmiş olan âyetler, Allah'ın onu eceleyle öldüreceğini, Kendine ref' edeceğini ve inkâr edenlerden temizleyeceğini vaad ettiğini göstermektedir. Bu vaad de gerçekleşmiştir. Böylece düşmanları onu öldüremediler ve asamadılar; fakat Allah onu süresi içinde vefat ettirdi ve Kendine yükseltti.

3. İsâ'nın cesedi ile selmâya yükseltildiğini, şu âna kadar da orada canlı olduğunu ve oradan âhir zamanda ineceğini inkâr eden bir kimse, böylece, kesin delillerle sâbit olmuş bir şeyi inkâr etmiş olmaz. Bu yüzden ne müslümanlığından ve imânından çıkar, ne de aleyhine olarak dinden çıkmıştır, hükmü uygulanabilir. Bilakis o müslim ve mü'mindir; öldüğü takdirde mü'minlerdendir, mü'minlerin cenaze namazının kılınışı gibi onunki de kılınır ve mü'minlerin mezarlığına gömülür. Allah katında imâm için hiçbir eksikliği yoktur. Öte yandan Allah kullarından en iyi haberdâr olan ve onları en iyi Görendir.

Sorunun “İsâ, dünyaya ikinci defa döndüğü takdirde ona inanmayan biri hakkındaki hüküm nedir?” şeklindeki diğer kısmına gelince. . . artık bu anlattıklarımızdan sonra buna cevap vermeye gerek olmadığı gibi, bu hususta bir soru da yöneltilemez. Allah, en iyi Bilendir.